

HULIJA NAVARO

U vihoru sećanja

Prevela Vesna Zorić

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2014.

Za moju majku, bez nje ne bih stigla dovd.

*I za moju dragu prijateljicu Susanu Olmo,
zbog mnogo zajedničkog smeha.*

Rikardu Kavaljeru želim da zahvalim na njegovoj odlučnoj podršci i poverenju u moje romane. Ima talenat da ono što je teško učini lakim. I kao i uvek, timu kuće *Random House Mondadori*, koja je ovaj roman učinila mogućim. Hvala svima na pomoći i Kristini Džons na strpljenju. Takođe i Ferminu i Aleksu što su uvek tu.

GILJERMO

1

„Ti si izgubljen slučaj.“

„Ja sam pristojna osoba.“

Moja tetka podigla je pogled s lista koji je držala u rukama. Čitala ga je kao da je sadržaj onog što je napisano neka novost za nju. Ali nije bila. U toj biografiji bio je sumiran moj kratak i nesrećan profesionalni život.

Gledala me je ljubopitljivo i nastavila da čita, iako sam znao da nema još mnogo. Nazvala me je izgubljenim slučajem, ne sa namerom da me uvredi već kao neko ko potvrđuje nešto očigledno.

Kancelarija moje tetke činila se mrska. Zapravo, ono što mi je smetalo bio je tetkin oholi i hladni stav, kao da joj je zbog toga što je uspela u životu dozvoljeno da na ostatak porodice gleda s visine.

Nismo se slagali, ali ni ja nisam bio njen omiljeni sestrić, zato me je iznenadilo kad mi je majka rekla da njena sestra želi hitno da me vidi.

Tetka Marta pretvorila se u pravog matrijarha, a čak je kontrolisala i preostalo dvoje braće, ujake Gaspara i Fabijana.

Za sve se pitala i niko nije donosio neku odluku a da nije dobio njeno odobrenje. Istinu govoreći, bio sam jedini ko ju je izbegavao i ko, za razliku od moje ostale braće i sestara, nikada nije tražio njeno odobravanje.

Ali tamo je bila ona, ponosna što je spasla i utrostručila porodično dobro, posao koji obuhvata kupoprodaju i popravku mašina, zahvaljujući, između ostalog, zgodnom braku s dobričinom od njenog muža, tečom Migelom, prema kome sam osećao skrivenu naklonost.

Teča Migel nasledio je nekoliko zgrada u centru Madrida, čiji su mu stanari donosili dobar prihod svakog meseca. Osim što se sastajao sa nastojnikom zgrada jednom mesečno, nikada nije radio. Njegova jedina preokupacija

Hulija Navaro

sastojala se od skupljanja retkih knjiga, igranja golfa i bežanja od budnog pogleda moje tetke Marte s najmanjim izgovorom, a njoj je sa zadovoljstvom prepustio te mesečne sastanke s nastojnikom, znajući da ona ima inteligenciju i strast potrebnu da uspe u svemu što radi.

„Dakle, ti neuspeh poistovećuješ sa pristojnošću? Znači, smatraš da su svi koji uspeju nepristojni?“

Taman sam hteo da odgovorim potvrdno, ali to bi mi donelo nevolju s majkom, tako da sam odlučio da dam potpuniji odgovor.

„Vidiš, u mojoj profesiji biti pristojan obično vodi ka tome da ostaneš bez posla. Ne znaš kakvo je novinarstvo u ovoj zemlji. Ili si sa desnicom ili si sa levicom. Nisi ništa drugo do prenosna veza naloga jednih ili drugih. Ali, ako pokušaš da jednostavno pričaš šta se dešava i da pritom časno misliš, to te neizbežno vodi na marginu i u nezaposlenost.“

„Uvek sam mislila da si dečko koji je za levicu“, rekla je moja tetka s izvesnom zajedljivošću. „A sada vlada levica...“

„Da, ali vlada želi da novinari naklonjeni njoj zažmure i prećute njihove greške. Kritikujte ih i to znači isključenje. Prestanu da te smatraju jednim od svojih i, naravno, kako takođe nisi ni od drugih, ostaneš na ničijoj zemlji, odnosno nezaposlen, kao što sam ja.“

„U tvojoj biografiji stoji da sada radiš u nekim digitalnim novinama. Koliko godina imaš?“

Ovo me je pitanje iznerviralo. Ona je savršeno dobro znala da sam u tridesetim, da sam stariji od braće i sestara. Ali to je bio njen način da mi pokaže nezainteresovanost koju oseća prema meni. Zato sam odlučio da joj ne kažem koliko godina imam, budući da je bilo očigledno da ona to već zna.

„Da, pišem književnu kritiku u internet novinama. Nisam pronašao ništa drugo, ali barem ne moram da tražim novac od majke da kupim duvan.“

Moja tetka Marta gledala me je od glave do pete, kao da me prvi put vidi, i činilo se da okleva pre nego što je odlučila da mi izloži svoj predlog.

„Dobro, ponudiću ti posao koji je, povrh svega, dobro plaćen. Verujem da si na nivou koji očekujemo od tebe.“

„Ne znam šta želiš da mi predložiš, ali moj odgovor je ne; prezirem kompanijske pres-službe. Ako sam došao da te vidim, to je zato što me je zamolila moja majka.“

„Ne mislim da ti ponudim ikakvo mesto u firmi“, odgovorila je kao da je ludost da bih ja mogao da radim u porodičnoj firmi.

„Nego...“

U vihoru sećanja

„Nego želim da ti poverim jedan posao za porodicu, nešto ličnije; zapravo, nešto privatno.“

Moja tetka me je i dalje gledala, kao da nije sigurna da li greši sa svojom ponudom.

„Trebalo bi da istražiš staru porodičnu priču – priču povezanu s tvojom prababom, mojom babom.“

Nisam znao šta da kažem. Prababa je bila tabu tema u porodici. Nije se pričalo o njoj; i moji braća i sestre i ja jedva smo uspeli nešto da saznamo o misterioznoj ličnosti, za koju je bilo zabranjeno da se pita i iza koje nije ostala ni jedna jedina fotografija.

„Prababom? A šta treba istražiti?“

„Znaš već da sam ja ta koja ima gotovo sve fotografije porodice, i mislila sam da napravim poklon mojoj braći i sestri za sledeći Božić. Zato sam počela da probiram stare fotografije da naručim kopije. Takođe sam tražila među papirima i dokumentima mog oca, jer sam se sećala da sam videla još neku među njegovim stvarima i, zaista, pronašla sam neke i... pa dobro, među papirima je bila zatvorena koverta, otvorila sam je, i tamo je bila ova slika...“

Moja se tetka okrenula ka radnom stolu i uzela kovertu iz koje je izvadila fotografiju. Dala mi ju je oklevajući, kao da se plaši da sam nespretnjaković i da ta slika neće biti sigurna u mojim rukama.

Slika je imala pocepane ivice i prolazak vremena prekrpio ju je žućkastom patinom, ali čak je i tako to bila fascinantna slika nasmejane devojke obučene u venčanicu i sa buketom cveća.

„Ko je ovo?“

„Ne znam. Pa, verujemo da može biti naša baba, tvoja prababa... Pokazala sam je tvojoj majci i mojoj braći i svi se slažemo da naš otac liči na nju. Stvar je u tome da smo odlučili da je došao čas da istražimo šta se dogodilo s našom babom.“

„Tako, odjednom? Nikad ništa niste hteli da nam kažete o njoj. I sada ti pronalaziš sliku za koju misliš da može biti fotografija naše pretkinje i odlučuješ da treba istražiti šta se dogodilo.“

„Tvoja majka mora da ti je ispričala nešto o njoj...“

„Moja majka mi je ispričala isto što si i ti ispričala svojoj deci: gotovo ništa.“

„Nije da mi znamo previše; naš otac nikad nije pričao o njoj, čak ni prolazak vremena nije mu ublažio bol zbog njenog gubitka.“

„Po onome što znam, nije je upoznao. Zar ga nije napustila kad je bio novorođenče?“

Hulija Navaro

Činilo se da se tetka Marta dvoumi da li da mi ispriča sve što zna ili da me odmah otpusti. Pretpostavljam da je mislila kako nisam pogodna osoba koja će se pobrinuti za stvar koju je držala u rukama.

„Ono što znamo“, odgovorila je, „jeste da se naš deda, odnosno tvoj pradeda, bavio uvozom i prodajom mašina, naročito iz Nemačke. Mnogo je putovao i nije imao običaj da kaže ni kad ide, a još manje kad misli da se vrati, što se, kako možeš da pretpostaviš, sigurno nimalo nije sviđalo njegovoj ženi.“

„Nemoguće da nije mogla da sazna. Ako je pakovao kofer, pretpostavljam da ga je pitala kuda ide; najzad, takve stvari su normalne.“

„Ne, on nije tako radio. Tvoj deda je govorio da je nosio kofer u novčaniku, odnosno, bio mu je dovoljan novac koji je sa sobom nosio. Ne znam zašto je tako radio. Ali pretpostavljam da mora biti da je to bio razlog sukoba u braku. Kao što ti kažem, tvoj deda je bio veliki preduzetnik i proširio je posao, ne samo na prodaju industrijskih mašina već i na njihovu popravku, a u tom trenutku u Španiji je svega trebalo. Jednog dana otišao je na neko od svojih putovanja. Tokom njegovog odsustva, ona je vodila život na kakav su bile naviknute devojke njene klase u to doba. Po onome što znamo, išla je u posete kod nekih prijatelja, znaš već da su posete ranije bile nevina i pre svega jeftina zabava. Čovek bi otišao u posetu kod nekih prijatelja ili rođaka jednog popodneva, oni bi ti uzvratili nekoliko dana kasnije, i saloni u kućama su se na taj način pretvarali u mesta susreta. Na nekom od takvih susreta, ona je upoznala jednog muškarca, ne znamo ni ko je bio, ni čime se bavio. Jednom smo čuli da je bio marinac argentinske mornarice. Izgleda da se zaljubila i pobegla s njim.“

„Ali deda se već rodio, već je imala sina.“

„Da, i to veoma malog. Ostavila ga je na čuvanje domaćici, Agedi, ženi za koju je tvoj deda mislio da je njegova majka dok, već odrastao, nije saznao istinu. Tvoj pradeda živio je s Agedom u divljem braku i dobio je kćerku s njom, tetka Palomu, polusestru tvoga dede; poznaješ već tu granu porodice.“

„Zapravo ne, nikad se niste previše interesovali da je upoznamo, video sam ih samo na nekoj sahrani“, odgovorio sam s izvesnom drskošću, da bih je isprovocirao.

Ali moja tetka nije bila od onih koji bi odgovorili na provokaciju, ako je ne zanima da to učini, tako da me je posmatrala sa iskrom ljutnje i odlučila da nastavi da priča kao da me nije ni čula.

„Tvoj deda je odlučio da promeni prezime svoje majke, zato mu je drugo prezime bilo Fernandez. Kad se menja prezime, treba izabrati neko koje je često.“

U vihoru sećanja

„Takođe nikad nisam uspeo da saznam kako se u stvari zvalo“, odgovorio sam, sit razgovora.

„Ne znamo, nikad to nismo znali.“ Glas moje tetka Marte činio se iskren.

„I čemu sada to interesovanje za priču o vašoj babi?“

„Ova fotografija koju sam ti pokazala naterala nas je da donesemo odluku. Izradila sam kopije; daću ti jednu, jer može da ti posluži za istragu. Verujemo da je to ona, ali, ako nije, svejedno je: došlo je vreme da saznamo.“

„Šta da saznamo?“ Zabavljalo me je da pokušam da je iznerviram.

„Da saznamo ko smo“, odgovorila je moja tetka.

„Mene ne zanima šta je bilo s tom prababom, uopšte me nije briga, ja znam ko sam i to neće promeniti to što je ta žena uradila toliko godina unazad.“

„A mene nije briga što tebe nije briga. Ako sam te zadužila za ovaj posao, to je zato što ne znamo šta ćemo pronaći, a prljav veš, ako ga ima, više želim da ostane u porodici. Zato nisam unajmila detektiva. Tako da ti ne tražim nikakvu uslugu, nudim ti posao. Novinar si, znaćeš kako da istražuješ. Plaćaću ti tri hiljade evra mesečno i sve dodatne troškove.“

Ostao sam nem. Tetka mi je dala ponudu koju nisam mogao da odbijem. Nikad nisam zaradio tri hiljade evra, čak ni kad sam radio kao reporter na televiziji. A sada, kad sam se nalazio u žalosnoj profesionalnoj situaciji, životareći s književnom kritikom za novine na internetu gde plata nije dostizala petsto evra mesečno, pojavila se ona kao zmija koja je kušala Evu. Hteo sam da joj kažem ne, da zadrži svoj novac gde želi, ali pomislio sam na svoju majku, na to kako mesec za mesecom mora da mi pozajmljuje novac za hipoteku za stan koji sam kupio, a nisam mogao da plaćam. Dobro, u stvari, utešio sam se govoreći sam sebi da nema ničeg nečasnog u tome da istražim prošlost moje prababe i, povrh toga, da me za to plate. Gore bi bilo da prihvatim posao u zamenu za to da kujem u zvezde političara na vlasti.

„Verujem da će ti nekoliko meseci biti dovoljno, zar ne?“ htela je da zna tetka Marta.

„Ne brini, ne verujem da će mi trebati toliko da saznam nešto o toj dobroj gospođi. Na moju žalost, već kroz nekoliko dana završiću istragu.“

„Ali želim nešto više“, rekla je moja tetka pretećim tonom.

„Šta?“ upitao sam s nepoverenjem, kao da sam se najednom probudio iz nekog sna: niko ne plaća tri hiljade evra mesečno da bi saznao šta je bilo s njegovom prababicom.

„Moraćeš da napišeš priču o mojoj babi. Uradi to kao da je roman, ili kako želiš, ali napiši je. Ukoričićemo je i to će biti poklon koji ću dati porodici sledećeg Božića.“

Hulija Navaro

* * *

Podvrgnuo sam majku iscrpnom ispitivanju kako bi se setila svega čega može o svom ocu, mom dedi. Dobra žena neko vreme posvetila je tome da ga ulepša svim vrlinama, pokušavajući da ga vrati u moje sećanje. Ja sam ga se sećao visokog, mršavog, veoma ponosnog, ne baš pričljivog. Jednog dana rekli su mi da je deda doživeo automobilsku nesreću zbog koje je ostao hendikepiran, u kolicima, dok nije umro.

Svake nedelje, dok sam bio dete, išao sam s majkom u dedinu kuću. Tamo bismo se sastali na porodičnom obroku, za kojim su sledili dugi razgovori tokom kojih sam se gradno dosađivao.

Deda nas je sve posmatrao dok je jeo u tišini, i samo bi se s vremena na vreme uključio u razgovor.

Tetka Marta bila je najmlađa među braćom i sestrama. Tada je bila neudata i živela je s njim, i zato je preuzela odgovornost za kompaniju mog dede, na isti način na koji je preuzela kontrolu nad tom ogromnom i mračnom kućom. Stoga u svojim sećanjima nisam čuvao ništa što bi mi dalo neku smernicu o dedinoj majci, misterioznoj gospođi koja je jednog dana nestala ostavivši ga u rukama dojilje.

Moram da priznam da sam istraživanje započeo bezvoljno, pretpostavljam zbog toga što me je slabo zanimalo šta je mogla raditi neka pretkinja.

Počeo sam da istražujem od očiglednog mesta: otišao sam u kancelariju Matične službe, da zatražim dedinu krštenicu.

Očigledno, u krštenicama uvek stoji ime roditelja upisane osobe, tako da je to bio najbolji način da saznam kako se zvala majka mog dede. Pitao sam se zbog čega to nije uradila tetka Marta, umesto što mi je platila tri hiljade evra da odem u Matičnu službu.

Vrlo ljubazna službenica uništila je moju nadu za uspehom rekavši mi da ne može da da krštenicu nekoga ko je umro.

„A zbog čega želite krštenicu don Havijera Karanze Fernandez?“

„To je moj deda, dobro, bio je moj deda, već sam vam rekao da je preminuo pre petnaest godina.“

„Da, zbog toga vas pitam zbog čega želite njegovu krštenicu.“

„Pravim porodično stablo i nevolja je upravo u tome što je moj deda promenio prezime s majčine strane zbog jednog porodičnog problema. U stvari, drugo prezime mu nije bilo Fernandez i to je ono što pokušavam da otkrijem.“

„Aha, pa ne možete to da uradite!“

U vihoru sećanja

„A zašto ne?“

„Zato što je, ako je vaš deda promenio prezime, kako kažete, njegov dosije u Specijalnoj službi, a bilo koji podatak iz te službe može se potražiti samo ako to zatraži sam podnosilac molbe ili postoji neka sudska naredba.“

„Jasno je da podnosilac molbe ne može ništa da traži“, odgovorio sam neraspoloženo.

„Da, to je jasno.“

„Čujte, bio je moj deda, prezivao se Fernandez, a ne znam zašto. Ne smatrate da imam pravo da znam kako se zvala moja prababa?“

„Čujte vi, ne znam kakvi su vaši porodični problemi, a osim toga, ne zanimaju me. Ja samo obavljam svoju dužnost i ne mogu da vam dam nijednu originalnu krštenicu vašeg dede. A sada, ako vam ne smeta, imam mnogo posla...“

Kad sam to ispričao majci, primetio sam da je uopšte nije iznenadila scena sa službenicom. Ali moram da priznam da mi je dala naznaku koja bi mogla da mi posluži da počnem.

„Dedu su, isto kao i nas i vas, njegove unuke, krstili u Crkvi Svetog Jovana Krstitelja. Tamo se oženio i tamo smo se mi venčali, i nadam se da ćeš se i ti jednog dana venčati u toj crkvi.“

Nisam odgovorio da je u tom trenutku moja jedina ozbiljna veza bila s bankom koja mi je odobrila pozajmicu da kupim stan. Potpisao sam hipoteku koju ću plaćati tokom sledećih trideset godina.

Crkvi Svetog Jovana Krstitelja hitno je bila potrebna popravka kupole; tako mi je rekao don Antonio, stari paroh, koji se žalio na nemarnost parohijana u odnosu na stanje građevine.

„Ljudi daju sve manje milostinje. Ranije si uvek mogao pronaći nekog dobrotvora da se suoči s takvim problemima, ali sada... sada bogati daju prednost tome da osnivaju fondacije kako bi uzimali povraćaj poreza i varali poresku upravu, i ne daju ni paru za ovakve stvari.“

Strpljivo sam ga slušao, pošto mi se jadni starac dopadao. Krstio me je, dao prvo pričešće i, da se moja majka pita, takođe bi me i venčao, iako je istina da sam smatrao da je previše star za toliko dugo čekanje.

Don Antonio se neko vreme žalio pre nego što me je upitao šta želim.

„Voleo bih da vidim potvrdu o krštenju mog dede Havijera.“

„Tvoj deda don Havijer lepo se odnosio prema ovoj parohiji“, sećao se don Antonio. „A zašto ti treba njegova potvrda o krštenju?“

Hulija Navaro

„Moja tetka Marta hoće da napišem porodičnu priču i moram da saznam neke pojedinosti.“ Odlučio sam da odgovorim rekavši gotovo celu istinu.

„Pa, mislim da neće biti lako.“

„Zašto?“

„Zato što su svi stari dokumenti u arhivi u podrumu; tokom rata izmešali su se parohijski registri i sada su ispremetani. Morali bismo ponovo da sredimo sve čega dole ima, ali biskup neće da mi pošalje nekog mladog sveštenika koji zna da arhivira, a ja nisam više u godinama da dovedem u red toliko papira i dokumenata; naravno, takođe te ne mogu pustiti da odeš da gledaš tek tako.“

„Ništa vam ne obećavam, ali mogu da pričam s tetka Martom da vidim ako želi da pomogne parohiji tako što će unajmiti bibliotekarku ili arhivarku koja bi vam pomogla da sredite...“

„To bi bilo veoma dobro, ali ne verujem da tvoju tetka Martu mnogo zanima stanje dokumenata ove parohije. Osim toga, jedva da je i viđamo ovde.“

„U svakom slučaju, zamoliću je, ništa ne gubimo ako pokušamo.“

Don Antonio me je pogledao sa zahvalnošću. Bio je dobar kao hleb, jedan od onih sveštenika koji svojom dobrotom opravdavaju Katoličku crkvu.

„Bog ti pomogao!“ uzviknuo je.

„Ali, u međuvremenu, voleo bih da me pustite da potražim potvrdu o krštenju moga dede. Obećavam vam da neću njuškati ni po jednom papiru niti dokumentu koji nema veze s onim što tražim.“

Stari sveštenik upro je pogled u mene pokušavajući da mi u očima pročita istinitost mojih namera. Zadržao sam pogled nabacivši svoj najbolji osmeh.

„U redu, pustiću te da uđeš u podrum, ali daćeš mi svoju reč da ćeš tražiti samo potvrdu o krštenju tvoga dede i nećeš početi da njuškaš... verujem ti.“

„Hvala! Vi ste divan sveštenik, najbolji kog sam ikada upoznao“, uzviknuo sam pun zahvalnosti.

„Ne verujem da poznaješ mnogo sveštenika, ni ti ne dolaziš prečesto u crkvu, tako da mi statistika ide u prilog“, odgovorio je ironično don Antonio.

Uzeo je ključeve podruma i poveo me preko skrivenih stepenica kroz vrata u podu smeštena u sakristiji. Sijalica pričvršćena za kabl koji se njihao bila je jedino svetlo na tom mestu prepunom vlage, kojem je, kao i kupoli crkve, bilo potrebno dobro sređivanje. Smrdelo je na ustajalost i bilo je hladno.

„Moraćete da mi pokažete gde treba da tražim.“

„Ovde je nered... Kada se rodio tvoj deda?“

„Mislim da je 1935...“

„Jadničak! Na pragu građanskog rata. Loš trenutak za rođenje.“

U vihoru sećanja

„U stvari, nijedan trenutak nije dobar“, odgovorio sam čisto da kažem nešto, iako sam odmah shvatio da sam rekao glupost, pošto me je don Antonio ozbiljno pogledao.

„Ne govori to! Naročito ti! Vi sadašnji mladi niste svesni privilegija koje imate, čini vam se normalnim da imate sve... zbog toga ništa ne cenite“, progundao je.

„Imate pravo... Rekao sam glupost.“

„Pa da, sinko, da, rekao si glupost.“

Don Antonio koračao je s jedne na drugu stranu, gledajući ormare za spise, preturajući po kutijama poređanim uza zid, otvarajući sanduke... Pustio sam ga da premeće, čekajući da mi kaže šta da radim. Najzad, pokazao je na tri ormara.

„Čini mi se da je tamo knjiga s krštenicama iz tih godina. Vidiš, bilo je dece koju su krstili mnogo nakon što su se rodila, ne znam hoće li to biti slučaj s tvojim dedom. Ako ga ne pronađeš tamo, moraćemo da tražimo po kutijama.“

„Nadam se da ću imati sreće i da ću je pronaći...“

„Kad ćeš početi?“

„Odmah, ako vam ne smeta.“

„Dobro, moram da pripremam misu u dvanaest časova. Kad se završi, sići ću da vidim kako ti ide.“

Ostao sam sâm u tom turobnom podrumu, misleći kako ću tri hiljade evra od tetka Marte popisno zaraditi.

Proveo sam čitavo jutro i deo popodneva obnevideo od gledanja krštenica, prebledeo od vremena koje je prošlo, ali ništa nisam pronašao o mom dedi Havijeru.

U pet po podne već nisam mogao da podnesem probadanje u očima; glad me je udarala u stomak takvom ustrajnošću da je više nisam mogao ignorisati. Vratio sam se u sakristiju i pitao za don Antonija jednu sakelejnicu koja je presavijala stolnjake od mise.

„U parohijskom domu je, odmara se, do osam nema mise. Rekao mi je da mu javim ukoliko se pojavite. Ako želite da ga vidite, izađite onim hodnikom i pokucajte na vrata na koja ćete naići. Spajaju crkvu sa domom don Antonija.“

Zahvalio sam joj na uputstvima, iako sam savršeno znao put. Pronašao sam sveštenika s knjigom u rukama, ali izgledao je kao da drema. Probudio

Hulija Navaro

sam ga da ga obavestim o neuspehu moje potrage i zatražio sam mu dozvolu da se vratim narednog jutra. Don Antonio mi je zakazao za pola osam, pre prve mise u danu.

Uveče sam pozvao tetka Martu da je zamolim da dâ neku donaciju Crkvi Svetog Jovana Krstitelja. Naljutila se na mene zbog molbe, prigovorivši mi što nemam malo više obzira kad je reč o načinu trošenja porodičnog novca. Prevario sam je rekavši kako je don Antonio od suštinske važnosti za istragu koju sam privodio kraju i da bi, po mom mišljenju, trebalo da mu se dodvoravamo kako bi sarađivao. Pomislio sam kako bi se jadni sveštenik naljutio da čuje šta pričam o njemu, ali moju tetku Martu ne bih ubedio na drugi način. Nju je malo zanimala dobrotu don Antonija i njegove poteškoće da održi svoju crkvu. Zato sam je ubedio da dâ barem jednu donaciju u gotovini, kako bi pomogla popravku kupole.

Tek četiri dana kasnije pronašao sam željenu potvrdu o krštenju moga dede. Unervozio sam se, pošto na početku nisam bio siguran da je to ta koju sam tražio.

Imajući u vidu da se moj deda odrekao majčinog prezimena, zamenivši ga drugim, običnijim, Fernandez, trebalo mi je vremena da shvatim da je taj Havijer Karanza onaj koga tražim.

Istina je da prezimena Karanza i Garajoa nisu veoma svakidašnja, pogotovo u Madridu, ali ipak sam zaboravio na prezime Garajoa. Da, sada sam znao da se majka mog dede zvala Amelija Garajoa Kuni.

Iznenadilo me je što je imala jedno baskijsko i drugo katalonsko prezime. Zanimljiva mešavina, pomislio sam.

Iz koverta sam izvadio fotografiju koju mi je dala tetka Marta, kao da lik devojke može da mi potvrdi da je ona zaista Amelija Garajoa Kuni koja se u potvrdi o krštenju moga dede pojavljuje kao njegova majka.

Zaista, devojka s fotografije mora da je bila vrlo privlačna, ili je to tako meni izgledalo pošto sam već odlučio da je stvarno bila moja prababa.

Pročitao sam zapisnik o krštenju nekoliko puta, dok se nisam uverio da je to taj koji sam tražio.

„Havijer Karanza Garajoa, sin don Santijaga Karanze Velardea i donja Amelije Garajoe Kuni. Kršten 18. novembra 1935. u Madridu.“

Da, nije bilo mesta sumnji, to je bio moj deda, a ta donja Amelija Garajoa njegova majka, koja je napustila muža i sina kako bi pobjegla, kako se čini, s nekim marincem.

Bio sam zadovoljan sobom, misleći pritom da sam zaradio prve tri hiljade evra koje mi je tetka obećala.

U vihoru sećanja

Sada je trebalo da odlučim da li ću podeliti svoje otkriće s njom ili ću nastaviti da istražujem pre nego što joj otkrijem ime naše pretkinje.

Zamolio sam don Antonija da mi dozvoli da fotokopiram stranicu gde stoji upisano krštenje moga dede i, nakon što sam se svečano zakleo da ću knjigu vratiti netaknutu i što je brže moguće, otišao sam.

Napravio sam nekoliko kopija. Posle sam insistirao od don Antonija da čuva tu originalnu knjigu pod sedam ključeva, ali da je drži pri ruci ako mi opet zatreba.

Saznao sam kako se zvala moja prababa: Amelija Garajoa Kuni. Sada je trebalo da pronađem neki trag o njoj i pomislio sam da prvo potražim nekog člana njene porodice. Da li je imala braće i sestara? Rođaka? Nećaka?

Nisam imao ni ideju da li je prezime Garajoa bilo često u Baskiji, ali trebalo bi da otputujem tamo što pre. Zvao bih sve Garajoe koje pronađem u telefonskim imenicima, iako još nisam odlučio šta bih rekao mojim sago-vornicima... i to ako mi se uopšte jave na telefon.

Ali, pre nego što odem na putovanje, pomislio sam da bacim pogled na madridski telefonski imenik. Na kraju krajeva, moja prababa živela je ovde, udala se za Madridanina. Možda ima nekog rođaka...

Nisam očekivao išta da nađem, ali, na moje iznenađenje, u imeniku sam pronašao dve porodice Garajoa. Zabeležio sam telefone i adrese dok sam razmišljao kako bi trebalo da nastavim – da pozovem ili da se pojavim i vidim šta će se desiti. Opredelio sam se za drugo i odlučio da narednog dana okušam sreću sa prvom adresom.

2

Zgrada se nalazila u kvartu Salamanka, bogatoj zoni Madrida. Neko vreme proveo sam šetajući ulicom i pokušavajući da urežem u mozak svaki detalj zdanja, a naročito ko ulazi i izlazi, ali na kraju sam jedino uspeo da privučem pažnju vratara.

„Čekate nekog?“, upitao me je podozrivo.

„Pa, ne... ili, bolje rečeno, da. U redu, vidite, ne znam da li u ovoj kući živi porodica Garajoa.“

„A ko ste vi?“, želeo je da zna, i zbog njegovog pitanja shvatio sam da tamo zaista ima nekog Garajoe.

„Pa, jedan daleki rođak. Da li biste mogli da mi kažete ko od Garajoinih živi ovde?“

Hulija Navaro

Vratar me je pogledao od glave do pete pokušavajući da se uveri da sam osoba kojoj se može dati ta informacija, ali nikako nije uspevaio da se reši sumnji, te sam mu pokazao svoju ličnu kartu. Čovek ju je pogledao i smesta mi je vratio.

„Ali vi se ne prezivate Garajoa...“

„Garajoa je bila moja prababa, Amelija Garajoa... Pogledajte. Ako želite, proverite s Garajoama koje žive u ovoj kući i, ako mi dozvole da se popnem i posetim ih, popeću se, a ako ne, odlazim.“

„Sačekajte ovde“, naredio mi je, i po njegovom tonu zaključio sam da ne želi da uđem u predvorje.

Nestrpljiv, čekao sam na ulici, pitajući se ko li živi u toj kući, da li neka stara nećaka moje prababe, ili rođaci, ili jednostavno neke Garajoe koje nemaju nikakve veze s mojom porodicom. Možda je, rekao sam sebi, prezime Garajoa bilo tako svakidašnje u Baskiji kao što je Fernandez bilo u ostatku Španije.

Najzad je vratar izašao da me potraži.

„Gospođa kaže da se popnete“, izjavio je ne baš tako sigurno.

„Sada?“, upitao sam začuđen, jer u stvari nisam očekivao da me iko primi, već sasvim suprotno, da mi vratar kaže da odem.

„Da, sada. Popnite se na treći sprat.“

„Treći desno ili levo?“

„Gospođe zauzimaju ceo sprat.“

Odlučio sam da se popnem stepenicama umesto liftom, što bi mi dalo vremena da razmislim šta da kažem onima koji žive u toj kući, ali moja odluka uvećala je nepoverenje vrataru.

„Zašto ne idete liftom?“

„Zato što volim da vežbam“, odgovorio sam, nestajući iz vidnog polja njegovog ispitivačkog pogleda.

Neka žena čekala je pred otvorenim vratima; srednjih godina, u sivom odelu i kratke kose. Zapazio sam da me gleda s više nepoverenja nego vratar.

„Gospođe će vas sada primiti. Uđite, molim vas.“

„A ko ste vi?“, upitao sam radozvalo.

Pogledala me je kao da je moje pitanje narušilo njenu privatnost. Posmatrala me je s nelagodnošću pre nego što je odgovorila.

„Ja sam kućna pomoćnica, bavim se svim poslovima oko kuće. Brinem o gospođama. Sačekaćete u biblioteci.“

Isto kao i vratar, pričala je o „gospođama“, što me je navelo da pretpostavim očigledno: da tamo žive barem dve žene.

U vihoru sećanja

Odvela me je do prostrane prostorije sa starinskim nameštajem od mahagonija i zidovima prekrivenim knjigama. Tamnosmeđa kožna sofa i dve fotelje zauzimale su jedan kraj prostorije.

„Sedite, obavestiću gospođe da ste ovde.“

Nisam seo, već sam počeo da pregledam knjige savršeno ukoričene u kožu. Privuklo mi je pažnju da, osim knjiga, nema nijednog drugog predmeta u biblioteci, nijedan ukras, ni slika, ništa.

„Zanimaju vas knjige?“

Okrenuo sam se posramljen, kao dete koje uhvate kako stavlja ruku u teglu marmelade. Promućao sam jedno „da“ dok sam gledao ženu koja mi se obraćala. Njen izgled nije otkrivao neke konkretne godine: mogla je imati pedeset ili šezdeset godina.

Visoka, mršava i tamne kestenjaste kose, nosila je s elegancijom odelo sa sakoom i pantalonama i, kao jedini ukras, minđuše i burmu s dijamantima.

„Izvinite što vas uznemiravam, zovem se Giljermo Albi.“

„Da, to je rekao vratar, znam da ste mu pokazali ličnu kartu.“

„Da ne bude nepoverljiv, kratko, da vidi da nisam neki ludak.“

„Pa dobro, jeste pomalo čudno da se pojavite u ovoj kući pitajući da li ovde živi neko iz porodice Garajoa, i tvrdeći da je vaša prababa bila Amelija Garajoa...“

„Pa, iako izgleda čudno, istina je. Ja sam praunuk, ili u to verujem, Amelije Garajoe. Zna li ko je ona?“

Žena je nabacila širok osmeh i pogledala me podrugljivo pre nego što je odgovorila.

„Da, znam ko je Amelija Garajoa. Zapravo, to sam ja, a očigledno je da nisam vaša prababa.“

Nisam znao šta da kažem na to da je ta žena, za koju mi se najednom učinilo da liči na moju tetka Martu, Amelija Garajoa, i da stvarno, s obzirom na njene godine, ne može da bude moja prababa.

„Vi se zovete Amelija Garajoa?“

„Da, smeta vam?“, upitala me je ironično.

„Ne, ne, nikako; oprostite, nego... kratko, sve je ovo jedna zbrka.“

„Za početak, volela bih da znam na šta mislite kad kažete 'sve je ovo jedna zbrka', i drugo, ko ste vi? Šta hoćete?“

Kućna pomoćnica ušla je u biblioteku pre nego što sam uspeo da odgovorim i svečano objavila:

„Gospođe vas čekaju u salonu.“

Hulija Navaro

Amelija Garajoa pogledala me je oklevajući da li da me odvede u taj salon gde su druge gospođe naizgled čekale.

„Moje tetke su veoma stare, premašile su devedeset godina, i ne bih volela da narušite njihov mir...“

„Ne, neću to uraditi, to nije moja namera, ja... voleo bih da vam objasnim zašto sam ovde.“

„Da, bilo bi uputno da nam to objasnite“, odgovorila je osorno.

Izašla je iz biblioteke i ja sam je sledio preneražen. Osećao sam se kao uljez koji je na ivici da napravi budalu od sebe.

Salon je bio prostran, sa dva široka erкера*. Ali ono što je najviše privlačilo pažnju bio je impozantan mermerni kamin u kome je pucketalo drvo za ogrev. Sa svake strane kamina stajala je po beržera, a ispred vatre sofa od crne kože.

Dve starice koje su izgledale kao bliznakinje zauzele su fotelje. Imale su sedu kosu i nosile su je skupljenu u obliku punde. Bile su obučene u istovetne suknje crne boje. Jedna je nosila džemper bele boje, a druga sive.

Obe su me posmatrale sa znatiželjom, ne govoreći ništa.

„Predstavljam vam moje baba-tetke“, rekla je Amelija. „Ovaj se mladić zove Giljermo Albi.“

„Dobar dan; izvinite na smetnji, vrlo ste ljubazne što ste me primile.“

„Sedite“, naredila mi je starija, ona što je nosila beli džemper.

„Primile smo vas zato što su moje tetke tako odlučile, ja nisam bila pristalica toga da razgovaramo s nekim neznancem“, prekinula ju je Amelija stavljajući jasno do znanja da bi me, da se ona pita, ispratila bez duženja.

„Razumem, znam već da nije baš uobičajeno da se neko pojavi u kući i kaže da je imao prababu koja se prezivala Garajoa i upita da li znate nešto o njoj. Izvinjavam vam se i nadam se da vam neću previše smetati.“

„Šta želite?“, upitala me je starica u sivom džemperu.

„Pre svega, možda bi bilo bolje da vam kažem ko sam... Moja porodica ima malu fabriku, *Mašine Karanza*, koju vodi moja tetka Marta; daću vam adresu i telefone, tako da možete da se raspitate o meni, a ja ću se vratiti kad budete znali da sam dobra osoba i da nema ničeg čudnog u mojoj poseti...“

„Da“, rekla je Amelija, „ostavićete mi sve vaše adrese, tako je najbolje, i vaš telefon, i...“

„Ne budi nestrpljiva, Amelija“, prekinula ju je starica u sivom džemperu, „a vi, mladiću, recite nam već jednom šta želite i koga tražite i kako ste našli ovu kuću.“

* Istureni deo zgrade s prozorima, zatvoren balkon. (Prim. prev.)